

*Кудирко І. О.
аспірантка другого року навчання
Вінницького державного
педагогічного університету
імені Михайла Коцюбинського*

СТАНОВЛЕННЯ МОРАЛЬНОЇ СВІДОМОСТІ ПІДЛІТКІВ ПІД ЧАС ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В КРИЗОВИХ СИТУАЦІЯХ

Психологи і педагоги протягом багатьох століть намагаються дослідити феномен свідомості особистості. Цим питання присвячені наукові дослідження В.М. Рамішвілі, Є.Г. Карташова, Є.В. Черносвітова, Л.М. Скворцової та інших.

Розвиток моральної свідомості в зарубіжній психології розглядають як базовий, цілісний і динамічний процес становлення особистості з різних позицій.

Прихильники теорії соціального наuczіння (А. Бандура, Дж. Роттер) підкреслюють, що діти засвоюють мораль завдяки винагороді й покаранню за різні види поведінки, а також завдяки наслідуванню рольових моделей. Представники когнітивної теорії (Ж. Піаже, Л. Кольберг, К. Гілліган, Н. Айзенберг, М. Хоффман) вважають, що, подібно до розумового розвитку, розвиток моральної свідомості має визначену стадіальну динаміку [1].

Краще зрозуміти проблему морального виховання особистості допоможе теорія Л. Кольберга. Її вважають основною у сфері морального розвитку особистості. Ученого цікавила не відповідь, а обґрунтування вибору. Він стверджував, що рівень оцінки моральності залежить від виду або засобу побудови доказів того, хто відповідає, а не від самого доказуваного твердження. [2].

Ці та інші дослідження було проведено в умовах мирного часу. І хоча Кольберг говорив про кризову ситуацію свого персонажа, але учасники дослідження могли лише уявляти стан особистості, а не відчувати його самим.

Жахливі умови сьогодення, воєнний стан поставили перед педагогами-практиками і психологами нові виклики. Досліджувати кризові стани, у яких перебуває особистість, і перебувати одночасно в цьому стані – це різні речі.

Термін «криза» означає тяжкий перехідний стан людини, який викликаний внутрішнім чи зовнішнім чинником або різкою зміною статусу персонального життя [3].

Учені стверджують, що в людини, яка пережила стрес, інакше функціонує пам'ять. Стресори не просто зберігаються, вони постійно з'являються. Це сприяє розвитку посттравматичного синдрому.

Кризова ситуація — це ситуація емоційного та інтелектуального стресу, що вимагає значної зміни уявлень про світ і про себе за короткий проміжок часу [3].

Відомий американський психолог Абрагам Маслоу розробив ієрархію потреб людини. Основу становлять найбільш насущні потреби (їжа, вода, житло), а на вершині піраміди — більш високі індивідуальні запити (визнання, самовираження, моральність). Друге місце займають потреби безпеки. Особистість повинна відчувати, що ніяка кризова ситуація не загрожує її життю.

Перебуваючи в соціумі, підліток розвиває свою соціальну активність. Він засвоює принципи, норми й способи поведінки, як моральні так і протилежні. Підлітки спостерігають, якими принципами моральності керуються дорослі, досягаючи певної мети. Вони бачать вчинки, які ґрунтуються на загальнолюдських цінностях, а також самоствердження особистості з використанням фізичної сили, егоїзму, обману. Ось тут і відбувається становлення «Я-морального».

Сьогодні, у період воєнного стану, складної кризової ситуації, підлітки здобувають освіту, перебуваючи в стані страху. Їх пам'ять працює по-іншому, а моральність формується як позитивна, так і навпаки. Дитині-підліткові важко зрозуміти, чому саме він опинився в цій ситуації. Чому щось загрожує його життю? Чому він і його родина покинули рідний дім? Педагоги-практики постійно чують такі запитання. Розуміють, що, можливо, не всі здобувачі освіти задовільнили першу й другу категорії з ієрархії потреб.

Сьогодні учитель спілкується з учнем у віртуальному житті. Тому важливо «відчувати» стан вихованця на відстані. Тембр голосу, поведінка перед екраном, темп роботи під час занять покажуть педагогові психологічний стан учня.

Учителі також перебувають у стресі, але показати його учневі є неприпустимою помилкою. Не можна демонструвати свій психологічний стан, говорити про страх. Потрібно бути впевненим, не можна хвилюватися. Своєю поведінкою учитель демонструє спокій перед вихованцями, цим самим заспокоює їх. Педагог повинен поцікавитися, де знаходяться діти, чи є поряд дорослі. Запевнити, що в майбутньому обов'язково все буде добре.

Отже, у кризовій ситуації підліток перебуває в кризовому стані. Його пам'ять працює по-іншому. Говорити про становлення моральної свідомості підлітка під час освітнього процесу можливо лише за умови задоволення його фізіологічних потреб й забезпечення безпеки.

ЛІТЕРАТУРА

1. Булах І.С., Алексєєва Ю.А. Моральне зростання підлітків: сучасні технології консультативної діяльності: навч. посіб. Київ: Вид-во НПУ імені М.П.Драгоманова, 2010. 223 с.
2. Осика О. В. Теорія морального розвитку дитини Л.Колберга в сучасній психології. *Проблеми сучасної психології*. 2015. Вип. 27. С. 359-368.
3. Психологічна допомога постраждалим внаслідок кризових травматичних подій: методичний посібник / З. Г. Кісарчук, Я. М. Омельченко, Г. П. Лазос, Л. І. Литвиненко... Царенко Л. Г.; за ред. З. Г. Кісарчук. К.: ТОВ "Видавництво "Логос". 207 с.

УДК 519

Секелик І. І.

учитель англійської мови

Тернопільського ліцею №21-

спеціалізованої мистецької школи

імені Ігоря Герети

ОСОБЛИВОСТІ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Сьогодні доволі серйозним випробуванням для всіх учасників освітнього процесу стали події, викликані збройною агресією Російської федерації та оголошенням в Україні воєнного стану, згідно з Указом Президента України від 24.02.2022 № 64/2022 «Про введення воєнного стану в Україні». Це вплинуло на звичний спосіб життя кожного з нас.

Під час війни заклад загальної середньої освіти став осередком, який дає змогу дітям отримувати не лише знання, але й психологічну підтримку, не втрачати відчуття приналежності до спільноти, вірити в свої сили. В умовах воєнного стану особливо важливо забезпечити права учнів і дати їм можливість продовжувати здобувати освіту.

Однією з особливостей предмету «Іноземна мова» є побудова освітнього процесу на засадах комунікативного та діяльнісного підходів із забезпеченням соціокультурного контексту змісту навчання. Потрібно враховувати те, що, отримуючи відомості про культуру країн, мова яких вивчається, порівнюючи їх із рідною країною, в учнів формуються цілісні уявлення про особливості життя у глобалізованому світі, систему загальнолюдських і національних цінностей. В умовах воєнного часу особливістю дистанційного навчання є ймовірність під час онлайн-зустрічей ситуацій, коли вмикається сигнал повітряної тривоги.